

forrása lett egy-egy ilyen aláírás. Pl. Lilla (Lilla), Kereši (Kőrösi), Tinde (Tünde) stb. (Nem is beszélve arról, hogy sok név elszűrült, közönségesé vált ily módon.)

A neveket ma már minden szerv köteles hagyományos alakban írni. Az alkotmánymódosítás (1969) szerint a népek és nemzetiségek írásmódja egyenjogú. Tehát a Török, Úveges, Kállay, Takách stb. neveket nem kötelező Terek, Iveges, Kalai, Takáč formában írni hivatalos ügyiratokban sem. Végeredményben a szerbhorvát helyesírás sem zárkózik el mereven a kérdéstől. A Matica srpska és a Matica hrvatska 1960-ban kiadott helyesírási szabályzata értelmében a latin betűs névírásban

az etimológiát és a hagyományt kell követni, a cirillbetűs névírásban viszont zárójelben kell közölni a név nem fonetikus, eredeti alakját.

A már fonetikus bevezetett nevek »helyreigazítására« a szerző szerint úgy kellene módot adni, hogy az anyakönyv *Utólagos bejegyzések és kiigazítások* című rovatába a neveket eredeti írásmód szerint jegeznék be. Ezzel elkerülhetővé válna az ún. jogtalan névhasználat vétsége, vagyis az, hogy az állampolgár nem azt a nevet használja, amelyet az anyakönyv nevéként feltüntet. A névhasználattal kapcsolatos problémákat valószínűleg csak az új családügyi kódex oldja majd meg.

MOLNÁR CSIKÓS LÁSZLÓ

KIS NÉPEK IRODALMÁNAK TISZTELETE

A szlovén irodalom kistükre. Válogatta: Stanko Janež.
Európa Könyvkiadó, Budapest, 1973.

Nálunk már valósággal polgárjogot nyert az a szokás, hogy a hazánk történelmével, kultúrájával, irodalmával foglalkozó külföldi kiadványokat bizalmatlansággal és gyanakvással fogadjuk. Nagyon gyakran tapasztalhatjuk, hogy a legjobb szándékkal szerkesztett ilyen jellegű művekben elsősorban a hiányosságokat, a pontatlanságokat és a miénktől eltérő szempontokat helyezik górcső alá, hogy aztán megfélelkezve a mű igazi értékeiről a sebezhető pontokon rágódjunk. A vajdasági magyar recenzensek és kritikusok egy része sem mentes ettől a már modorossá vált megközelítési formától és néha úgy tűnik, mintha a fától nem látnák az erdőt.

Többek között ezért történhetett meg, hogy *A szerbhorvát irodalom*

kistükre címen 1970-ben megjelent kötetet is fanyalogva és megkérdőjelezve fogadták egyes kritikusok, akik szem elől tévesztették, hogy az egy nagyobb és mindenképpen dicséretre méltó vállalkozás kezdetét jelezte, és hogy mi vajdaságiak — és nemcsak vajdaságiak — semmilyen hasonló eredményt, de még tervet sem tudunk felmutatni.

Európa, de különösen a szomszédos népek irodalmának fordításában a magyar könyvkiadás élenjáró feladatokat vállalt. S ebben a tevékenységben nemcsak az ókontinensen, hanem világviszonylatban is példamutató. A magyar írók, műfordítók és könyvkiadók együttes munkájukkal demonstrálják, hogy a kis népeknek nem föltétlenül kicsi az irodalmuk, sőt, bizonyítják, hogy

számbelileg kis nemzetek is képesek nagyot és figyelemre méltót alkotni. Ezt a szép elvet valósította meg többek között a már említett, a szerbhorvát irodalmat bemutató könyv és még egy lépéssel előremutat az Európa Könyvkiadó *A szlovén irodalom kistükré* című köteté.

A vaskos 770 oldalas mű igyekezett felölelni a szlovén irodalom minden felkutatható kincsét, a népköltészet legrégibb, napjainkba átmentett strófáitól a második világháború utáni időszak irodalmáig.

Stanko Janež az anyag válogatása mellett bevezető és ismertető szövegeivel is széles látókörről tesz tanúbizonyosságot. Hosszabb tanulmányok helyett tömör összefoglalókat iktatott az egyes korszakok elé és az írótka is többnyire szűkszavúan, a lényegyet átfogva igyekezett bemutatni. Ez a módszer talán hiányérzetet kelthet azoknál, akik kevésbé ismerik a szlovén irodalmat, ezáltal azonban az alkotások kerülhettek előtérbe, hogy önmagukért beszélve magukra vállalják az olvasó iránti felelősséget. Ebben a törekvésben természetesen a fordítók munkája elsőrendű jelentőségű. Tolmácsolásuk színvonalától függ, hogy a magyar olvasótábor valóban hiteles műveken keresztül hatolhasson be ennek a kevésbé ismert, szláv gyökerekből táplálkozó, de ágait egész Európa felé kinyújtó irodalomnak a szépségeibe.

És ha a művek egy részét — különösen a népművészet reprezentánsait — eredetiben nem is ismerjük, a fordítók munkáját igen kedvezően értékelhetjük. Annál is inkább, mert ezt a megbecsülendő feladatot olyan kiváló egyéniségek vállalták, mint például Pével Ágoston, aki a szlovén népköltészet nagyszerű tolmácsolásával vonja magára az olvasó figyelmét, Tandori Dezső, aki a XIX. század romantikus irányzatú verseinek átültetésével szerzett magának elvitathatatlan érdemeket. Ebben a táborban találjuk Weörös Sándort, a modern magyar költészet vezető egyéniségét, aztán a tollunk elszármazottakat, Csuka Zoltánt és Dudás Kálmánt, akik már a kötet megjelenése előtt is felbecsülhetetlen szolgálatot tettek a délszláv és a magyar irodalom közeledése ügyének.

Külön figyelmet érdemel a vajdasági magyar költészet élenjárójának, Fehér Ferencnek és Ács Károlynak, valamint Domonkos Istvánnak és Bodrits Istvánnak a közreműködése. Az összehasonlítás azonnali lehetősége bátorít fel arra a megállapításra, hogy munkájuk nem kisebb értékű az említett magyarországi fordítók teljesítményétől. Különösen megkapóak Mile Klopčić *Esős tavasz*, 1933 című, Fehér Ferenc által fordított versének mélyen zengő, árnyalt verssorai, Ács Károly pedig elsősorban Srećko Kosovel *A halál extázisa* című, modern hangszerelésű versének fordításával jeleskedett.

A kötetet az összefogás, a jó szándék és a szomszédos népek megbecsülésének szelleme hatja át. Miután ezt megállapítottuk, rámutathatunk az esetleges hiányosságokra is. Az a benyomásunk, hogy a kötet szerkesztőjének a teljességre való törekvése ugyan sikerrel járt, ám e széles keretbe helyezett alkotások között műfajilag a költészet javára billent a mérleg. Nem az elfoglalt tér, a nyomtatott oldalak számára gondolunk, inkább a bemutatás módszerében találhatunk némi kifogásolnivalót. Így például a szlovén prózaírók legkiválóbbjait, Ivan Cankart és Prežihov Vorancot kielégítő terjedelemben, de felaprózva, több ismert műből kiragadott részletekkel reprezentálják. A mindenképp egy keveset elve ezáltal elvételi célját, a széteső mozaikkockák nem tudják hiven bemutatni azokat az értékeket, melyek a két író életművében rejlenek. Érthetetlen, hogy Ivan Tavčarnak, akit Stanko Janež ismertetőjében joggal »az egyik legjobb szlovén elbeszélőnek« nevez, mindössze három és fél oldalnyi helyet biztosított a szerkesztő. És a megjelent részlet a szerző egy kevésbé jelentős, munkásságára alig jellemző művéből való. Általában, a realisták reprezentálásának hiányossága miatt az olvasó nem fedezheti fel ennek az irányzatnak egy igen érdekes, külön tanulmányozásra érdemes tulajdonságát, nevezetesen azt, hogy írásaik hangulatában, alakjaik megformálásában, de tartalmukban is fölismerhetők a skandináv népek irodalmával való rokonnoságok. Talán a környezet és az életmód hasonlatossága eredmé-

nyezte ezt az érdekes vonást, de feltételezhető, hogy például Ibsen munkássága is kihatott a századforduló időszakába eső szlovén próza-irodalomra.

Vannak aztán bántó pontatlanságok is a kötetben. Nem világos, hogy Janez, vagy a fordító hibájából került-e Mira Mihelič író nő ismertetőjébe ez a mondat: »Az Áprilisi című regényében a hősnő naplója formájában dicsőítő képet fest a polgárcsalád hagyományairól, majd iróniával, szélesen áradó epikával, de élénk drámai dialógusokkal mutatta be az áprilisi időket, azaz a régi Jugoszlávia széthullásának idejét, amit a hősnő a környezetében létezett kapcsolatok széthullásának, a kiábrándulásnak, az árulásnak, a megszállók erőszakának idejeként él át — így a regény nem több, mint egy asszony szerelmi regénye szélesebb tragikus társadalmi események nélkül.« Nos, vemhes, vagy nem vemhes? Erről az írónőről egyébként amnyi nega-

tívumot sorol fel az ismertető szöveg, hogy nem is értjük, miért került a kötetbe.

Fellelhető néhány egyoldalúság a költészet bemutatásában is (pl. Prešern *Szonettkoszorújának* kusza töredéke, ellentétben kevésbé jelentős versek bővebb vagy teljes prezentálásával), ami arra utal, hogy a tudatos szerkesztői elgondolások mellett valószínűleg helyet kapott a régebben átültetett anyag felhasználásának kényelmi szempontja is.

Az ilyen kapitális munkáknál előfordulhatnak hibák, de az említettekkel egy kis szerkesztői körültekintéssel könnyen ki lehetett volna küszöbölni.

Végezetül meg kell mondanunk, hogy éppen a vállalkozás nagyszerűsége, az elvégzett munka megbecsülése készített bennünket a negatívumok említésére is. Ez juttatja eszünkbe egyúttal azt a kérdést, hogy vajon mikor adódik alkalom a mi házunk táján életre hívott, ehhez hasonló jellegű és jelentőségű mű elbírálására?

GAIDOS TIBOR

EGYEDÜLÁLLÓ BIBLIOGRÁFIA

Die Literatur über Thomas Mann. Eine Bibliographie 1898—1969.

Összeállította: Harry Matter.

Aufbau Verlag, Berlin — Weimar, 1972.

Az irodalomkritika számára Thomas Mann írásművészete már kezdettől, azaz a nagy író első írásainak megjelenésétől fogva igen vonzó volt. Az idő múlásával ez az érdeklődés állandóan növekedett. E két vaskos kötetet böngészgetve az érdekelt gyakran hitetlenkedve csóválja fejét, hogy milyen sokan és milyen sokat foglalkoztak Thomas Mann-nal. A bibliográfia több mint 15 000, harminc nyelven megjelent forrásmunkát foglal magába. Amilyen imponáló e két szám, olyan igazolt az ag-

godalom, hogy sikerült-e Matternek, a bibliográfia összeállítójának feltálnia magát ebben az adatretegetegben. Akaposabb tanulmányozás után igenlő választ adhatunk, mivel a szerző egy rendkívül logikus és körültekintő rendszert dolgozott ki, amely számára az adatok szinte számtani pontosságú elrendezését, a könyvet használó kutató számára pedig a tökéletes eligazodási lehetőséget biztosítja. A recenzióknak nincs szándékában részletesen ismertetni a bibliográfia felépítését, de azt csak